

Н. В. Кінзерська,
аспірант кафедри аудиту та підприємництва,
Національна академія статистики, обліку та аудиту
ORCID ID: 0000-0002-7306-9645

DOI: 10.32702/2306-6814.2020.15—16.100

СКЛАДОВІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ОБ'ЄКТИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

N. Kinzerska,
Postgraduate student of the Department of Audit and Entrepreneurship,
National Academy of Statistics, Accounting and Audit

COMPONENTS OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY AS OBJECTS OF ACCOUNTING
IN CONDITIONS OF UNCERTAINTY OF THE EXTERNAL ENVIRONMENT

У статті представлено результати дослідження складових зовнішньоекономічної діяльності як об'єктів бухгалтерського обліку. На підставі аналізу наукових статей та поглядів науковців щодо систематизації складових зовнішньоекономічної діяльності як об'єктів бухгалтерського обліку, встановлено наявність певних недоліків. Обґрунтовано, що значний вплив ризиків зовнішньоекономічної діяльності на фінансові результати підприємства, зумовлює актуалізацію розробки нових підходів до системи облікового відображення і контролю зовнішньоекономічної діяльності. Аналіз наукових статей та поглядів науковців у частині виокремлення складових зовнішньоекономічної діяльності як об'єктів бухгалтерського обліку дозволив встановити наявність окремих недоліків. За результатами дослідження запропоновано перелік об'єктів бухгалтерського обліку зовнішньоекономічної діяльності з урахуванням впливу невизначеності зовнішнього середовища. Охарактеризовано зміст кожного із запропонованих об'єктів бухгалтерського обліку зовнішньоекономічної діяльності, що сприяє удосконаленню системи їх облікового відображення в умовах ризику та розкриттю інформації у фінансовій звітності підприємства.

The implementation of foreign economic activity in the context of transnationalization of economic relations is a guarantee to stable development of the enterprise. The activity of the enterprise in conditions of risk and uncertainty of the external economic environment, significantly affects the results of foreign economic relations. The effectiveness and efficiency of foreign economic activity of the enterprise is directly related to the timeliness of detection and assessment of the effects of various types of risks, which in the future may lead to the formation of significant unjustified losses. The accounting system generates information flows and data sets about the activities of the enterprise, implemented business processes and financial consequences of management decisions and actions. The significant impact of risks of foreign economic activity on the financial results of the

enterprise, determines the actualization of the development of new approaches to the system of accounting and control of the components of foreign economic activity as objects of accounting. It is proved that the need to assess and account for the consequences of risks of foreign economic activity is due to the fact that the risk may have a significant impact on the financial performance of the enterprise and its future cash flows. Based on the formation of detailed information flows on the consequences of the impact of a particular type of foreign trade risk through the accounting system, you can implement a strategy to minimize losses by preventing and minimizing the negative consequences of such risks for business. The article presents the results of the study of the components of foreign economic activity as objects of accounting. Analysis of scientific articles and views of scientists in terms of identifying components of foreign economic activity as objects of accounting found some shortcomings. According to the results of the study, a list of objects of accounting for foreign economic activity is proposed, taking into account the impact of uncertainty on the external environment. The content of each of the proposed objects of accounting for foreign economic activity is described, which contributes to the improvement of their accounting system in terms of risk.

Ключові слова: об'єкт бухгалтерського обліку, зовнішньоекономічна діяльність, нерезидент, суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності, ризик, зовнішньоекономічні операції, фінансова звітність.

Key words: object of accounting, foreign economic activity, non-resident, subject of foreign economic activity, risk, foreign economic operations, financial reporting.

АКТУАЛЬНІСТЬ ДОСЛІДЖЕННЯ

Бухгалтерський облік в умовах невизначеності зовнішнього середовища, є універсальною системою вимірювання, ідентифікації та оцінки економічних явищ та процесів, виявлення взаємозв'язку між ними з урахуванням наявного стану ресурсів, що перебувають у розпорядженні суб'єкта господарювання. Системою бухгалтерського обліку генеруються інформаційні потоки та масиви даних про діяльність підприємства, реалізовані бізнес-процеси та фінансові наслідки прийнятих управлінських рішень та дій. Функціонування підприємства в умовах ризику та невизначеності зовнішнього економічного середовища позначається на здійсненні зовнішньоекономічної діяльності суб'єктами господарювання та їх фінансових результатах.

"Курс на євроінтеграцію у міжнародне співтовариство, обраний нашою країною, обумовлює глибинні інфраструктурні зміни у кон'юнктурі ринку як на макрорівні, так і для окремих секторів економіки. Процес модернізації соціально-економічних відносин через орієнтацію господарських систем на зовнішньоекономічний тип розвитку надає імпульс трансформації інституціональних умов і відповідного інфраструктурного забезпечення. Це потребує теоретичного осмислення концептуальних засад й організаційних механізмів сприяння розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств, формування транспарентного обліково-аналітичного забезпечення ведення цього напрямку діяльності суб'єктами господарювання. Тобто процеси глобалізації економіки й інтеграції системи обліку та аналізу на міжнародному рівні актуалізують проблему обліку операцій, що здійснюються у сфері зовнішньоекономічної діяльності України" [6]. Зростання обсягів міжнародного товарообороту при інтеграції підприємства у міжнародний економічний простір супровод-

жується постійним впливом багатьох видів ризиків. Критичний аналіз позитивних та негативних наслідків впливу ризиків на здійснення зовнішньоекономічної діяльності підприємства призводить до усвідомлення нагальної потреби використання нових підходів до системи облікового відображення і контролю складових зовнішньоекономічної діяльності.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Питання систематизації об'єктів бухгалтерського обліку зовнішньоекономічної діяльності представлено в наукових працях вчених та науковців, а саме: Гордолов В.Ю. [1; 2], Жидєєва Л.І., Михасик О.Д. [4], Ковденчук К.А. [5], Колесніченко А.С. [6], Кузнецова С.О. [8], Кузьмінський Ю.А. [7] та інші. Вивчення наукових праць у частині питання визначення об'єктів бухгалтерського обліку зовнішньоекономічної діяльності засвідчив, що авторами наводиться їх перелік, однак з недостатньою деталізацією та характеристикою їх економічного змісту. Також авторами приділяється недостатньо уваги дослідженню питань зміни та розширення переліку об'єктів бухгалтерського обліку зовнішньоекономічної діяльності в умовах невизначеності зовнішнього середовища.

МЕТА СТАТТІ

Мета статті — є дослідження складових зовнішньоекономічної діяльності як об'єктів бухгалтерського обліку в умовах невизначеності зовнішнього середовища.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Здійснення зовнішньоекономічної діяльності передбачає вихід суб'єкта господарювання на міжна-

Таблиця 1. Аналіз поглядів науковців щодо виокремлення елементів зовнішньоекономічної діяльності підприємства як об'єктів бухгалтерського обліку

№ з/п	Джерело	Об'єкти бухгалтерського обліку зовнішньоекономічної діяльності
1	Кузнецова С.О. [8, с. 12-13]	Основними об'єктами бухгалтерського обліку ЗЕД є: валютні засоби і валютні операції, товари і їх рух на основі експортно-імпорتنних операцій, розрахункові і кредитні операції між суб'єктами ЗЕД, а також між суб'єктами і обслуговуючими їх банками, кінцеві фінансові результати господарської діяльності
2	Жидесова Л.І., Михасик О.Д. [4, с. 205-206]	Усі об'єкти ЗЕД у бухгалтерському обліку можна поділити на: – господарські засоби (майно) підприємства: необоротні активи (основні засоби та нематеріальні активи, придбані у іноземного постачальника, довгострокові інвестиції у зарубіжні компанії чи створення дочірніх підприємств за кордоном тощо), оборотні активи (придбання матеріалів, товарів, напівфабрикатів тощо у іноземного постачальника; виникнення дебіторської заборгованості за експортними операціями; наявність та рух іноземної валюти в касі, поточних та інших рахунках в установах банків); – джерела формування: внесення іноземних інвестицій до статутного капіталу підприємств України, довгострокові та поточні кредити в іноземній валюті, зобов'язання перед іноземними постачальниками та іншими кредиторами в іноземній валюті тощо; – господарські процеси: експорт, імпорт, бартерні (товарообмінні) операції в ЗЕД, операції з давальницькою сировиною, спільне виробництво, міжнародні розрахунки в іноземній валюті, придбання та продаж іноземної валюти тощо; – фінансові результати доцільно розглядати за окремими господарськими операціями як складову при їх формуванні, лише при прийнятті управлінських рішень про доцільність тих чи інших операцій ЗЕД і їх впливу на фінансові результати підприємства загалом
3	Грицюк П.М., Хомедюк В.О. [3, с. 230]	Основними об'єктами бухгалтерського обліку ЗЕД є: – валютні кошти і валютні операції; – товари та їх рух на підставі експортно-імпорتنних операцій; – розрахункові та кредитні операції між суб'єктами ЗЕД, а також між суб'єктами й обслуговуючими їх банками; – капітал та зміни в ньому; – кінцеві фінансові результати господарської діяльності
4	Гордолопов В.Ю. [2, с. 53-54]	Господарські операції в сфері зовнішньоекономічної діяльності є об'єктами системи бухгалтерського обліку, які в свою чергу, лягають в основу окремих видів діяльності суб'єктів господарювання в зовнішньоекономічній сфері: імпорتنі операції, експортні операції, зовнішньоекономічні операції з цінними паперами, зовнішньоекономічні кредитно-розрахункові операції, зовнішньоекономічні орендні операції, міжнародний лізинг, валютні операції, операції з іноземними інвестиціями та операції, пов'язані зі спільною діяльністю
5	Коденчук К.А. [5, с. 91]	Виходячи з потреб бухгалтерського обліку та контролю, доцільно класифікувати об'єкти зовнішньоекономічної діяльності на ресурси підприємства, процеси, що відбуваються на підприємстві, витрати та доходи і фінансові результати
6	Кузьмінський Ю.А. [7, с. 34]	До об'єктів міжнародних економічних операцій належать: вироби та товари; роботи та послуги; валютні кошти; права власності
7	Пухальський В.В. [9, с. 5-6]	Всі об'єкти в обліку ЗЕД можна поділити на: – господарські засоби (майно) підприємства: необоротні активи (основні засоби та нематеріальні активи придбані у іноземного постачальника, довгострокові інвестиції у зарубіжні компанії чи створення дочірніх підприємств за кордоном тощо), оборотні активи (придбання матеріалів, товарів, напівфабрикатів тощо у іноземного постачальника; виникнення дебіторської заборгованості за експортними операціями; наявність та рух іноземної валюти в касі, поточних та інших рахунках в установах банків); – джерела формування: внесення іноземних інвестицій до статутного капіталу підприємств України, довгострокові та поточні кредити в іноземній валюті, зобов'язання перед іноземними постачальниками та іншими кредиторами в іноземній валюті тощо; – господарські процеси: експорт, імпорт, бартерні (товарообмінні) операції в ЗЕД, операції з давальницькою сировиною, спільне виробництво, міжнародні розрахунки в іноземній валюті, придбання та продаж іноземної валюти тощо; – фінансові результати доцільно розглядати за окремими господарськими операціями, як складову при їх формуванні, лише при прийнятті управлінських рішень про доцільність тих чи інших операцій ЗЕД і їх впливу на фінансові результати підприємства загалом

родні ринки та постійну діяльність спрямовану на утримання довготривалих й стійких позицій на них. Результативність та ефективність зовнішньоекономічної діяльності підприємства безпосередньо пов'язані зі своєчасністю виявлення та оцінкою наслідків впливу різних видів ризиків, які в подальшому можуть зумовити формування значних невинуватених втрат. В чинному законодавстві наведене визначення сутності поняття "зовнішньоекономічна діяльність", а саме: це діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, а також діяльність державних замовників з оборонного замовлення у випадках, визначених законами України, побудовано на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами [10].

Складові зовнішньоекономічної діяльності підприємства (далі — ЗЕД) є важливими об'єктами бухгалтерського обліку на теоретико-методологічному та практичному рівнях. Дослідження наукових напрацювань різних дослідників у частині виокремлення переліку складових зовнішньоекономічної діяльності підприємства як окремих об'єктів бухгалтерського обліку, дозволяє зробити висновок про наявність диференціації в думках та поглядах науковців (табл. 1).

Представлені погляди вчених та науковців щодо виокремлення об'єктів бухгалтерського обліку зовнішньоекономічної діяльності підприємства дозволяють виокремити два основних підходи до їх розмежування. Перший підхід базується на віднесенні до складу об'єктів бухгалтерського обліку ЗЕД таких складових: господарські засоби (майно) підприємства (необоротні

Рис. 1. Об'єкти бухгалтерського обліку зовнішньоекономічної діяльності

активи, оборотні активи); джерела формування майна підприємства в сфері ЗЕД; господарські процеси (експорт, імпорт, бартерні (товарообмінні) операції в ЗЕД, операції з давальницькою сировиною, спільне виробництво, міжнародні розрахунки в іноземній валюті, придбання та продаж іноземної валюти тощо); фінансові результати. Другий підхід до виокремлення об'єктів бухгалтерського обліку ЗЕД базується на чіткому виокремленні переліку видів активів, капіталу та доходів і витрат, які формуються та виникають в результаті здійснення зовнішньоекономічних господарських операцій. Зазначені два підходи є частково схожими між собою, оскільки передбачають виокремлення та облікове відображення наслідків здійснених фактів господарського життя в сфері зовнішньоекономічної діяльності. Позитивною ознакою першого підходу є класичний поділ об'єктів бухгалтерського обліку ЗЕД відповідно до їх відображення на рахунках бухгалтерського обліку та у фінансовій звітності підприємства. До недоліків обох підходів слід віднести відсутність детальної класифікації об'єктів бухгалтерського обліку за різними критеріями класифікації.

Також до недоліків можна віднести той факт, що "існуючі класифікації об'єктів зовнішньоекономічної діяльності, не повно розкривають суть усіх об'єктів бухгалтерського обліку та контролю зовнішньоекономічної діяльності. Що стосується класифікації об'єктів зовнішньоекономічної діяльності із застосуванням процесно-ресурсного підходу, то вона взагалі відсутня" [5, с. 91]. Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок про недосконалість та присутність колізійності

в частині виокремлення об'єктів бухгалтерського обліку ЗЕД. Також існуючі та запропоновані різними авторами класифікації не достатньо повно та детально розкривають економічний зміст об'єктів ЗЕД.

Забезпечення безперервності та стабільності здійснення ЗЕД, налагодження ефективної співпраці з міжнародними клієнтами базується на своєчасному виявленні та реагуванні на ризики, які постійно виникають у ході здійснення зовнішньоекономічних операцій та відносин. На сьогодні поняття ризику тісно пов'язано зі здійсненням зовнішньоекономічної діяльності. Можливість своєчасно виявляти ризики та мінімізувати негативні наслідки їх впливу є запорукою забезпечення конкурентоспроможності підприємства під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Правильна оцінка та володіння повною та достовірною інформацією про наслідки впливу ризиків, що виникають у процесі здійснення ЗЕД, на фінансові результати діяльності підприємства вимагає організації відповідного облікового забезпечення. Тому вважаємо, що ризики ЗЕД є також важливим елементом зовнішньоекономічної діяльності підприємства та повинні зайняти власну нішу в складі об'єктів бухгалтерського обліку.

На необхідності зміни системи облікового відображення валютних операцій з урахуванням впливу ризиків акцентує увагу В.Ю. Гордополов. Зокрема, на думку автора, "обґрунтовані напрями модифікації системи бухгалтерського обліку у зв'язку із застосуванням конкретних методів управління валютними ризиками потребують здійснення подальшого дослідження. Зокрема, вибір методу впливає на зміни в системі бухгалтерсько-

го обліку, що призводить до зміни сутності інформаційних потоків на підприємстві та впливає на управлінські рішення в сфері ведення зовнішньоекономічної діяльності" [1, с. 73].

Потреба оцінки та облікового відображення наслідків виникнення ризиків ЗЕД зумовлена тим, що ризик постійно супроводжує господарські операції в сфері ЗЕД та може мати суттєвий вплив на фінансові результати діяльності підприємства та його майбутні грошові потоки. В сучасних умовах оперативна ідентифікація загроз зовнішнього середовища, чітка класифікація та встановлення видів ризиків ЗЕД, оцінка їх можливих наслідків настання є запорукою ефективного пристосування діяльності підприємства до змінних зовнішніх умов функціонування. На основі формування детальних інформаційних потоків щодо наслідків впливу того чи іншого виду ризику ЗЕД за допомогою системи бухгалтерського обліку, можна реалізувати стратегію мінімізації збитків на основі попередження виникнення та мінімізації негативних наслідків таких ризиків для діяльності підприємства. Наслідки ризиків ЗЕД та оцінка їх впливу на фінансові результати від операційної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства є важливою складовою ЗЕД та об'єктом бухгалтерського обліку. Складові зовнішньоекономічної діяльності як об'єкти бухгалтерського обліку в умовах невизначеності зовнішнього середовища представлено на рисунку 1.

Об'єктами бухгалтерського обліку зовнішньоекономічної діяльності є складові майна та джерел їх утворення, сукупність господарських процесів, які є сукупністю зовнішньоекономічних операцій, доходи, витрати та фінансові результати, а також наслідки впливу ризиків зовнішньоекономічної діяльності в розрізі видів діяльності суб'єкта господарювання.

Майно суб'єкта господарювання як складова об'єктів бухгалтерського обліку — це сукупність необоротних, оборотних активів та витрат майбутніх періодів, які формуються в результаті здійснення зовнішньоекономічних операцій пов'язаних з імпортом, придбанням активів у нерезидентів, безоплатним отриманням активів тощо. Джерелами утворення майна може бути власний капітал (наприклад, внесок до статутного капіталу майна засновником-нерезидентом, формування іншого додатково вкладеного капіталу за рахунок внесків засновників-нерезидентів тощо), залучений капітал (отримання позик між суб'єктами ЗЕД; кредиторська заборгованість, що виникла в результаті надання суб'єктами ЗЕД України послуг іноземним суб'єктам господарювання та інші).

Наступним об'єктом бухгалтерського обліку зовнішньоекономічної діяльності є господарські процеси як сукупність зовнішньоекономічних операцій різного типу. Зокрема до цього виду операцій належать найбільш поширені імпорту та експорту товарів, послуг, капіталу та робочої сили. Зовнішньоекономічні операції з цінними паперами між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності полягають в емісії, розміщення, купівлі та продажу цінних паперів різного виду, які визначають обсяг зобов'язань кожної з сторін. Зовнішньоекономічні операції з інвестиціями передбачають формування прямих інвестицій (наприклад володіння акціями підприємства-нерезидента з метою отримання прибутку та здійснення контролю за його діяльністю) та порт-

фельних інвестицій (вкладення капіталу у боргові або інші види цінних паперів для отримання доходів при умові відсутності здійснення контролю за діяльністю підприємства-нерезидента).

Зовнішньоекономічні розрахунково-кредитні операції передбачають надання послуг з кредитування суб'єктів ЗЕД, банківського та кредитного обслуговування рахунків в іноземній валюті, ліцензування надання кредитів в іноземній валюті суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності іноземним суб'єктам господарської діяльності тощо. Зовнішньоекономічні операції з оренди передбачають укладення договорів оренди, за якими передається право контролю та користування активом протягом певного періоду часу в обмін на визначений розмір компенсації. Валютні операції передбачають здійснення господарських операцій з купівлею-продажем валюти, платіжних документів в іноземній валюті з використанням різних платіжних систем.

Зовнішньоекономічні операції в сфері спільної діяльності — це сукупність господарських операцій, які виникають в ході здійснення спільної діяльності з нерезидентами на території України або за її межами. Прикладом спільної діяльності суб'єктами ЗЕД може бути створення спільних підприємств, спільне володіння майном, ведення спільної діяльності без створення юридичної особи тощо. Зовнішньоекономічні операції з давальницькою сировиною полягають у здійсненні процесів переробки давальницької сировини в ході виконання технологічного процесу, а також операцій з переробки такої сировини з метою отримання готової продукції за відповідну плату. Під час здійснення операцій з давальницькою сировиною в сфері ЗЕД право власності на давальницьку сировину та виготовлену з неї готову продукцію належить замовнику.

Зовнішньоекономічні посередницькі операції є сукупністю економічних відносин та фактів господарського життя, які виникають при укладенні та виконанні умов договорів комісії, доручення або агентських договорів. Спільною ознакою для даного типу операцій є виконання посередником дій з купівлі-продажу товарів, робіт та послуг за дорученням комітента (довірителя, принципала) у сфері ЗЕД.

Результатом здійснення господарських процесів у сфері ЗЕД є відповідні види доходів та витрат в розрізі видів діяльності підприємства. На основі систематизації та облікового відображення доходів та витрат формуються фінансові результати від здійснення ЗЕД за видами діяльності підприємства.

Наслідки ризиків ЗЕД є одним із важливих об'єктів бухгалтерського обліку зовнішньоекономічної діяльності, оскільки їх правильне облікове відображення дозволяє сформулювати інформаційне забезпечення для ухвалення дієвих управлінських рішень в сфері розробки застережних заходів та уникнення невиправданих втрат. Правильне облікове відображення наслідків впливу ризиків ЗЕД на фінансові результати діяльності суб'єкта ЗЕД передбачає потребу розробки їх чіткої класифікації, удосконалення організаційно-методичних засад облікового відображення та розкриття у фінансовій звітності підприємства інформації про стан та зміну об'єктів бухгалтерського обліку зовнішньоекономічної діяльності.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Євроінтеграційні процеси в економіці крани, посилення вимог з боку управлінського персоналу та зацікавлених користувачів в частині деталізації та оперативності надання інформації щодо результатів здійснених зовнішньоекономічних відносин та операцій в умовах невизначеності економічного середовища призводять до поступового розширення переліку об'єктів бухгалтерського обліку зовнішньоекономічної діяльності. Результати дослідження засвідчили відсутність єдиного комплексного підходу до виокремлення об'єктів бухгалтерського обліку зовнішньоекономічної діяльності, невідповідність їх типологізації з урахуванням умов невизначеності та ризику, що призводить до необхідності поглиблення теоретичних основ та удосконалення практичних аспектів бухгалтерського обліку ЗЕД. У зв'язку з цим, систематизований перелік об'єктів бухгалтерського обліку зовнішньоекономічної діяльності на основі наявних наукових напрацювань та з урахуванням впливу зовнішніх факторів економічного середовища. Перспективами подальших досліджень є вивчення класифікації ризиків ЗЕД, дослідження їх впливу на результати діяльності суб'єктів ЗЕД.

Література:

1. Гордополов В.Ю. Організаційно-методичні положення бухгалтерського обліку валютних операцій в системі управління зовнішньоекономічною діяльністю. Економіка та держава. 2018. № 5. С. 71—77.
2. Гордополов В.Ю. Складові зовнішньоекономічної діяльності як об'єкта управління. ВІСНИК ЖДТУ. 2016. № 4 (78). С. 43—60.
3. Грицюк П.М., Хомедюк В.О. Нормативно-правове регулювання обліку зовнішньоекономічних операцій. Наукові записки Національного університету "Острозька академія". 2012. Вип. 20. С. 229—233.
4. Жидєєва Л.І., Михасик О.Д. Основи бухгалтерського обліку та економічна сутність розрахунків у іноземній валюті. Розвиток бухгалтерського обліку в умовах інтеграційних процесів: монографія / В.О. Осмятенко, Є.Ю. Шара, Т.М. Сторожук та ін. Ірпін: Університет ДФС України, 2016. 414 с. С. 203—231.
5. Коденчук К.А. Об'єкти зовнішньоекономічної діяльності та їх класифікація з точки зору бухгалтерського обліку та контролю. Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. 2008. Т. 1. № 21. С. 91—94.
6. Колесніченко А.С. Організаційно-інституціональні аспекти обліку зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання. Ефективна економіка: електрон. журн. 2020. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7657>
7. Кузьмінський Ю.А. Оперативний облік і контроль міжнародних фінансово-господарських операцій: дис... док. екон. наук: 08.06.04. Київський національний економічний університет. К., 2002. 466 с.
8. Облік зовнішньоекономічної діяльності: навчальний посібник / за заг. ред. С.О. Кузнецова. Х.: Видавництво Іванченко І.С. 2019. 221 с.
9. Облік та аналіз зовнішньоекономічної діяльності. Ч. II: курс лекцій та методичні вказівки до вивчення дис-

ципліни для студентів денної та заочної форм навчання спеціальності 292 "Міжнародні економічні відносини" за освітньою програмою "Міжнародна логістика та митна справа" / В.В. Пухальський. Хмельницький: ХНУ, 2020. 129 с.

10. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16 квітня 1991 року № 959-ХІІ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>

References:

1. Gordopolov, V.Yu. (2018), "Organizational and methodological provisions of accounting for foreign exchange transactions in the management system of foreign economic activity", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 5, p. 71—77.
2. Gordopolov, V.Yu. (2016), "Components of foreign economic activity as an object of management", *VISNYK ZhDTU*, vol. 4 (78), p. 43—60.
3. Gritsyuk, P.M. and Khomedyuk, V.O. (2012), "Regulatory regulation of accounting for foreign economic transactions", vol. 20, p. 229—233.
4. Zhideeva, L.I. and Mikhasyk, O.D. (2016), "Fundamentals of accounting and the economic essence of settlements in foreign currency", *Rozvytok bukhhalters'koho obliku v umovakh intehratsiynykh protsesiv* [Development of accounting in terms of integration processes], *Universytet DFS Ukrainy*, Irpin, Ukraine, pp. 203—231.
5. Kodenchuk, K.A. (2008), "Objects of foreign economic activity and their classification in terms of accounting and control", *Zbirnyk naukovykh prats Cherkaskoho derzhavnoho tekhnologichnoho universytetu*, vol. 1, no. 21, p. 91—94.
6. Kolesnichenko, A.S. (2020), "Organizational and institutional aspects of accounting for foreign economic activity of economic entities", *Efektivna ekonomika*, vol. 2, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7657> (accessed 28 July 2020).
7. Kuzminsky, Yu.A. (2002), "Operational accounting and control of international financial and economic transactions", *Abstract of Ph.D. dissertation*, *Economy*, Kyiv National University of Economics, K., 466 p.
8. Kuznetsova, S.O. (2019), *Oblik zovnishn'oeconomichnoyi diyal'nosti* [Accounting for foreign economic activity], *Vydavnytstvo Ivanchenko I.S.*, Kharkiv, Ukraine.
9. Puhalsky, V.V. (2020), "Accounting and analysis of foreign economic activity", *CH. II: kurs lektsiy ta metodychni vkazivky do vyvchennya dystsypliny dlya studentiv dennoyi ta zaochnoyi form navchannya spetsial'nosti 292 "Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny" za osvitynoyu prohramoyu "Mizhnarodna lohistyka ta mytna sprava"* [Part II: a course of lectures and guidelines for studying the discipline for full-time and part-time students majoring in 292 "International Economic Relations" in the educational program "International Logistics and Customs"], *KhNU, Khmel'nyts'kyi*, Ukraine.
10. The Verkhovna Rada of Ukraine (2008), *The Law of Ukraine "About foreign economic activity"*, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text> (Accessed 28 June 2020).

Стаття надійшла до редакції 13.08.2020 р.